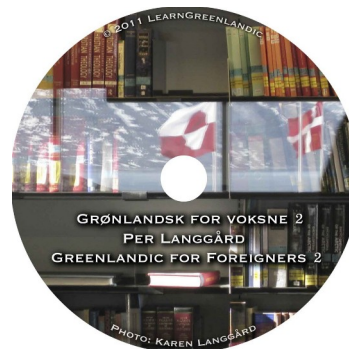


## Kapitel 2 - Introduktion til øvelserne



### Dagens nyheder og målsætninger

17 egennavne (herefter **Prop**), som alle er stednavne og 2 endelser. Disse 19 stumper sprog vil generere 51 ord, når de sættes sammen efter reglerne herunder.

Om et par timer vil du både kunne forstå disse 51 ord og du vil selv kunne danne dem og du vil være godt i gang med at vænne dig til de lydændringer, der altid forekommer i grønlandske ord.

### Hvorfor det er vigtigt at kunne håndtere ordbygningen?

Fordi grønlandsk er et polysyntetisk sprog, hvor ord skifter udseende og udtale hele tiden.

Det er derfor **ikke** bare et spørgsmål om at lære sig en passende mængde gloser, når man vil tilegne sig grønlandsk. Det er langt mere et spørgsmål om at lære sig at genkende ordene i deres stadigt skiftende former og selv at kunne danne ord og sætninger med de gloser og endelser, du har lært.

### Stammer og endelser, du må kende for at håndtere dagens øvelser

#### 17 vigtige stednavne

Af dem er *Aasiaat*, *Paamiut* og *Sisimiut* blokeret for endelser, fordi de allerede er bøjet, nemlig i flertal (pluralis herefter **Pl**). Når man skal sætte endelser på den slags ord er man nødt til at kende den underliggende entalsform. I listen herunder finder du den i sig selv uanvendelige entalsform, som endelserne skal sættes på for at danne korrekte ord efter kolon.

Bemærk også, at *Grønland* er bøjet i forvejen. is inflected already. Bogstaveligt betyder *Kalaallit Nunaat* "Grønlændernes **deres** land" med en bøjningsendelse {at}, som betyder "de flere ejeres deres ene ejendom".

Kalaallit Nunaat+ = Grønland

Aasiaat:Aasiak+ (by)

Danmarki- = Denmark

Kangerlussuaq+ (lufthavn)

Maniitsoq- (by)

Nanortalik+ (by)

Narsaq- (by)

Narsarsuaq+ (lufthavn)

Nuuk+ (hovedstad)

Paamiut:Paamioq- (by)

Pituffik+ (lufthavn)

Qaanaaq- (by)

Qaqortoq- (by)

Sisimiut:Sisimioq- (by)

Tasiilaq- (by)

Upernavik+ (by)

Uummannaq- (by)

### To endelser

Trm = {mut} eller {nut} (terminalis eller "til-kasus". mut-varianten efter ubøjede ord og nut-varianten efter ord, der i forvejen er bøjet

Abl = {mit} eller {nit} (ablativ eller "fra-kasus". mit-varianten efter ubøjede ord og nit-varianten efter ord, der i forvejen er bøjet

## Hvad du her og nu behøver at vide om lydændringer

Egennavne falder lige som alle andre navneord i to klasser. Nogle stammer beholder den udlydende konsonant før endelser, medens den anden klasse sletter konsonanten før endelserne. Stammer markeret med minus dropper konsonanterne medens stammer markeret med plus ikke gør det. De to klasser kaldes hhv. **p-stammer** og **up-stammer** efter endelserne i kasus relativ (den kasus, der bruges til bl.a. ejefald).

Efterhånden som du indlærer nye navneord må du samtidig lære dig, om det nye ord er p-bøjet eller up-bøjet. Lyder det slemt? Faktisk er det ikke anderledes end det var, da du lærte dig tysk eller fransk og sammen med ordene måtte lære ordets køn. Sværere er det ikke.

Et eksempel:

"til Qaqortoq" Qaqortoq-mut → Qaqorto mut (*Qaqortumut*)

"fra Nanortalik" Nanortalik+mit → Nanortalik mit (*Nanortalimmit*)

**Lydændringer:** Når sprogligt materiale støder sammen med andet sprogligt materiale sker der næsten altid noget.

Her er de første af i alt 8 lydregler, du bliver nødt til at beherske:

Vokalsænkning: u → o når det følges af /r/ eller /q/ og udtales [ɔ] som -år- i Århus. Og omvendt: Hvis /r/ eller /q/ efter o slettes, holder o op med at være o og bliver igen /u/. Det er derfor \*Qaqortoq-mut → *Qaqortumut*

Assimilation: Når to konsonanter støder sammen ændres den første til en kopi af den anden, så vi får to ens konsonanter. Dette gælder også ved /r/ men assimilationen kan kun høres, ikke læses. *Qaqortoq* skrives med -rt- men udtales som -tt- efter en åben vokal således [qɑ qɑt tɑq].

Jf. også Aasiak+nut → *Aasiannut*.

Ortografisk regel om /q/ sammen med andre konsonanter: /q/ skrives som /r/ før enhver anden konsonant end /q/ selv – men dette /r/ følger præcis som alle andre konsonanter assimilationsreglen ovenfor. Det er derfor

Kangerlussuaq+mut → *Kangerlussuarmut* på skrift har -rm-, men i udtalen -mm- [ka ŋɛɬ ɬus su ɑm mut]